

STANJA I KRETANJA NA TRŽIŠTU OSIGURANJA U REPUBLICI SJEVERNOJ MAKEDONIJI U 2019./2018., S MJERAMA ZA 2020. GODINU

Pisati o kretanjima na makedonskom tržištu osiguranja u 2019. godini, a da se pritom ne spomene 2020. godinu, čini mi se nemogućom misijom, posebice jer je ovo godina koja će zasigurno ostaviti traga u poslovanju kompanija u smislu rezultata, no također i na način i spremnost za obračun s neprijateljem zvanim COVID-19. Stoga ću pokušati dati retrospektivni osvrt na proteklu godinu te na mjere koje je Agencija poduzela za saniranje posljedica koje je na tržište osiguranja ostavila pandemija čiji pritisak još uvijek ne jenjava.

Na kraju 2019. godine, na tržištu osiguranja u Republici Sjevernoj Makedoniji aktivno djeluje 16 osiguravajućih društava, od kojih 11 društava obavlja djelatnosti vezane uz neživotna osiguranja, dok ih pet obavlja djelatnosti vezana uz životna osiguranja. Na tržištu osiguranja djeluje i veliki broj posrednika, i to: 38 brokerskih kuća u osiguranju, 10 društava za zastupanje u osiguranju i 6 banaka koje obavljaju djelatnosti zastupanja u osiguranju.

Prošlu 2019. godinu obilježile su promjene u strukturi kapitala dviju neživotnih osiguravajućih društava. Društvo za neživotno osiguranje Nova Osigurivanje AD Skopje preuzela je Halk Banka AD Skoplje, dio turske financijske grupe koja u svom portfelju ima osiguravajuće društvo, a posluje pod novim imenom Halk osiguranje AD Skopje. Drugo preuzimanje bilo je ono osiguravajućeg društva Eurosig AD Skopje od strane austrijske osiguravajuće grupe GRAWE, koja je 2020. postala vlasnik još jednog domaćeg osiguravajućeg društva – EUROLINK-a. Preuzimanja smatramo priznanjem postojanja funkcionalnog tržišta osiguranja i istodobno pozitivnim trendom, s obzirom na to da je domaće tržište privuklo osiguravajuće skupine s velikom tradicijom, što podrazumijeva i bolje usluge osiguranja za građane i gospodarstvo. Osim ovih međunarodnih osiguravajućih grupa, Triglav osiguranje prisutno je već nekoliko godina, s dva osiguravajuća društva u oba segmenta, životno i neživotno osiguranje, zatim Sava osiguranje, Vienna Insurance Group - s tri osiguravajuća društva, UNIQA Insurance Group – s dva osiguravajuća društva, CROATIA Osiguranje - s dva osiguravajuća društva, EUROINS Insurance Group - jedno osiguravajuće društvo. Društvo za neživotno osiguranje OSIGURITELNA POLISA, u vlasništvu rezidenata, također uspješno posluje na tržištu osiguranja.

U 2019. godini ostvarena je bruto zaračunata premija u ukupnom iznosu od 10,58 milijardi denara, što predstavlja rast od 6,61% u odnosu na 2018. godinu. To ukazuje da povećana ponuda proizvoda osiguranja, kao i sve veće prepoznavanje prednosti koje osiguranje nudi kao mehanizam nadoknađivanja

financijskih gubitaka od potencijalnih rizičnih događaja, utječu na povećanje premija.

Pozitivan trend prisutan je u oba segmenta osiguranja, s time da je u sektoru neživotnih osiguranja ostvarena bruto zaračunata premija u iznosu od 8,75 milijardi denara, što predstavlja rast prihoda od 5,99% u odnosu na 2018. godinu. U dijelu životnih osiguranja, koji predstavlja 17,30% ukupnog BZP-a sektora osiguranja, ostvarena je BZP u iznosu od 1,83 milijarde denara, što predstavlja rast od 9,69% u odnosu na 2018. godinu.

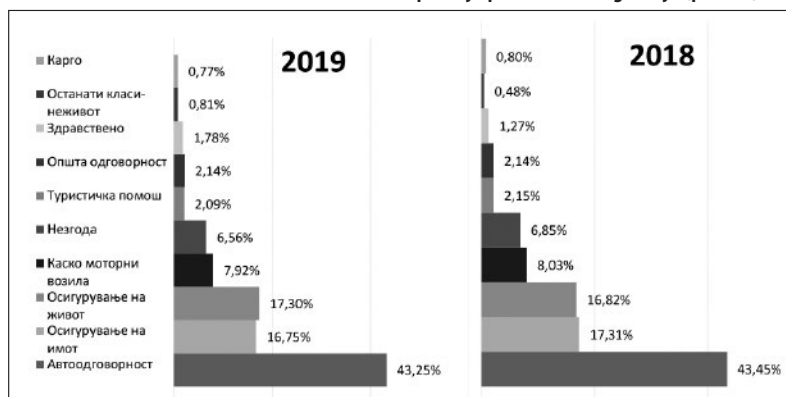
Tablica br. 1: Bruto zaračunata premija po vrstama osiguranja (tisuće denara)

Vrsta osiguranja	BRUTO ZARAČUNATA PREMIJA (BZP)		DINAMIKA	UDIO U UKUPNOJ BZP	
	2019.	2018.		19./18.	2019.
01. Osiguranje od nezgode	694.160	680.256	2,04%	6,56%	6,85%
02. Zdravstveno osiguranje	188.885	125.709	50,26%	1,78%	1,27%
03. Osiguranje motornih vozila - kasko	838.236	797.324	5,13%	7,92%	8,03%
05. Osiguranje zrakoplova - kasko	53.321	29.221	82,47%	0,50%	0,29%
06. Osiguranje plovila - kasko	565	684	-17,40%	0,01%	0,01%
07. Osiguranje robe u teretu - kargo	81.562	78.947	3,31%	0,77%	0,80%
08. Osiguranje imovine od požara	751.603	587.019	28,04%	7,10%	5,91%
09. Ostala osiguranja imovine	1.020.798	1.131.792	-9,81%	9,65%	11,40%
10. Autoodgovornost	4.577.080	4.313.885	6,10%	43,25%	43,45%
11. Osiguranje od odgovornosti za upotrebu zrakoplova	14.336	6.669	114,96%	0,14%	0,07%
12. Osiguranje od odgovornosti za upotrebu plovila	3.063	2.635	16,24%	0,03%	0,03%
13. Ostala osiguranja od odgovornosti	226.948	212.179	6,96%	2,14%	2,14%
14. Krediti	12.927	3.523	266,93%	0,12%	0,04%
15. Jamstveno osiguranje	1241	5.249	-76,36%	0,01%	0,05%
16. Osiguranje od financijskih gubitaka	67.203	69.589	-3,43%	0,63%	0,70%

Vrsta osiguranja	BRUTO ZARAČUNATA PREMIJA (BZP)		DINAMIKA	UDIO U UKUPNOJ BZP	
	2019	2020		2019	2020
17. Pravna zaštita	5	12	-58,33%	0,00%	0,00%
18. Osiguranje turističke pomoći	220.692	212.994	3,61%	2,09%	2,15%
19. Životno osiguranje	1.603.231	1.502.400	6,71%	15,15%	15,13%
20. Brak ili porod	1.020	889	/	0,01%	/
21. Životno osiguranje kada rizik ulaganja snosi osiguranik	226.538	166.589	35,99%	2,14%	1,68%
UKUPNO	10.583.414	9.927.565	6,61%	100,00%	100,00%
UKUPNO NEŽIVOTNO OSIGURANJE	8.752.625	8.257.687	5,99%	82,70%	83,18%
UKUPNO ŽIVOTNO OSIGURANJE	1.830.789	1.668.989	9,69%	17,30%	16,81%

Izvor: ASO¹

Grafičon br. 1: Struktura bruto zaračunate premije po vrstama osiguranja (postoci)

Izvor: ASO

Legenda tablice:

	Kargo		Nezgoda
	Ostale vrste – neživotno osiguranje		Kasko motorna vozila
	Zdravstveno		Životno osiguranje
	Opća odgovornost		Osiguranje imovine
	Turistička pomoć		Autoodgovornost

1 ASO – Agencija za superviziju (nadzor) osiguranja

Osiguravajuća društva su u 2019. isplatila bruto iznos šteta od 4,03 milijarde denara (tablica br. 2). U usporedbi s 2018. godinom, bruto isplaćene štete bilježe rast od 2,87% (2018.: 3,92 milijarde denara). Udio reosiguranja u bruto isplaćenim štetama iznosi 13,34%.

Tablica br. 2: Isplaćena šteta po vrstama osiguranja (tisuće denara)

Vrste osiguranja	2019.	Udio	2018.	Udio	Dinamika 2019./2018.
Odgovornost za automobile	2.060.176	51,11%	1.931.366	49,29%	6,67%
Osiguranje motornih vozila (kasko)	542.704	13,46%	520.690	13,29%	4,23%
Osiguranje imovine	483.427	11,99%	626.026	15,98%	-22,78%
Osiguranje od nezgode	421.000	10,44%	373.922	9,54%	12,59%
Životno osiguranje	347.218	8,61%	330.299	8,43%	5,12%
Osiguranje turističke pomoći	67.163	1,67%	59.828	1,53%	12,26%
Ostala osiguranja - neživotna	109.265	2,71%	76.375	1,95%	43,06%
Ukupno	4.030.953	100,00%	3.918.506	100,00%	2,87%

Izvor: ASO

U strukturi prodajnih kanala najveći udio zauzima izravna prodaja s 46,61%, zatim slijedi prodaja putem brokerskih kuća u osiguranju s 29,63%, prodaja putem agenata - fizičkih osoba s 9,89%, prodaja putem društava za zastupanje u osiguranju s 8,49%, banke s 4,80% i 0,58% putem ostalih distribucijskih kanala.

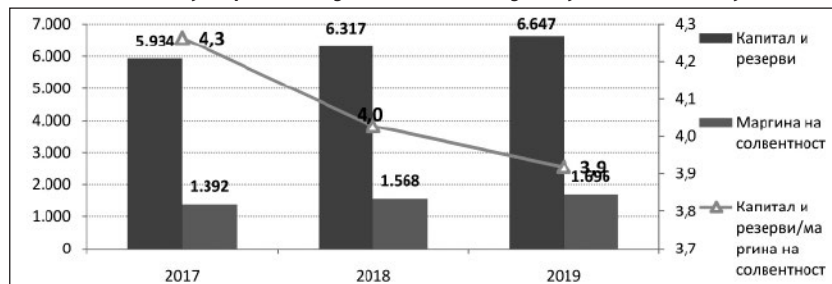
Tablica br. 3: Struktura kanala za prodaju polica prema ostvarenoj BZP (tisuću denara)

	2019.	%	2018.	%	2017.	%
Izravna prodaja	4.933.179	46,61%	4.838.893	48,74%	4.551.392	50,62%
Brokerske kuće u osiguranju	3.135.577	29,63%	2.745.963	27,66%	2.380.037	26,47%
Agenti za osiguranje	1.046.595	9,89%	1.053.116	10,61%	991.211	11,02%
Tvrtke za zastupanje u osiguranju	898.496	8,49%	858.660	8,65%	829.413	9,22%
Banke	508.507	4,80%	371.757	3,74%	193.260	2,15%
Turističke agencije	32.593	0,31%	34.198	0,34%	34.674	0,39%
Ostali distribucijski kanali	17.823	0,17%	15.937	0,16%	5.019	0,06%
Saloni automobila	10.633	0,10%	9.041	0,09%	7.071	0,08%
Ukupno	10.583.403	100,00%	9.927.565	100,00%	8.992.077	100,00%

Izvor: ASO

Na kraju 2019. godine ukupan kapital osiguravajućih društava iznosi 6,65 milijardi denara. Granica solventnosti kao glavni pokazatelj za procjenu stabilnosti sektora osiguranja iznosi 1,69 milijardi denara (u neživotnim osiguranjima 1,30 milijardi denara, a u životnim osiguranjima 391 milijun denara), s čime je kapital sektora osiguranja 3,9 puta iznad potrebne razine granice solventnosti. Visoka razina ispunjenosti zakonski utvrđenog minimalno potrebnog kapitala, kao i kvaliteta stavki uključenih u izračun kapitala (98% ukupnog kapitala čine stavke osnovnog kapitala, tj. izvori su uplaćena sredstva na temelju izdanih redovnih dionica i zakonskih rezervi, a samo mali, neznatan dio kapitala dolazi od imovine primljene na temelju subordiniranog duga), ukazuje na to da postoji visok stupanj stabilnosti sektora osiguranja što predstavlja jamstvo da osiguravajuća društva imaju dovoljno financijskih sredstava za servisiranje preuzetih obveza u segmentu isplate štete.

Grafikon br. 2: Kretanje kapitala i margina solventnosti osiguravajućih društava (milijuna denara)

Izvor: ASO

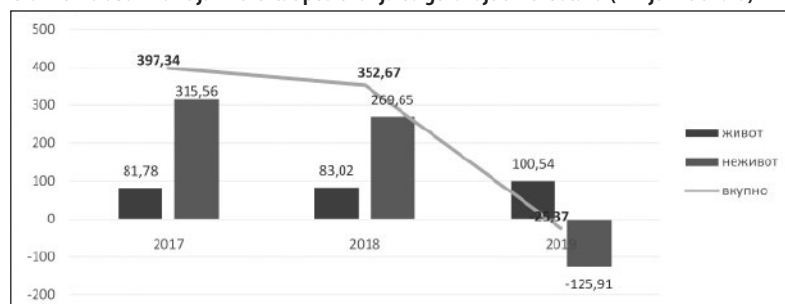
Legenda tablice:

- Kapital i rezerve
- Granica solventnosti
- Kapital i rezerve / granica solventnosti

U 2019. godini sektor osiguranja ostvario je gubitak u iznosu od 25,37 milijuna denara, nasuprot ostvarenoj dobiti u iznosu od 352,68 milijuna denara u 2018. godini. Društva za životno osiguranje ostvarila su dobit od 100,54 milijuna denara (2018.: dobit od 83,02 milijuna denara) što proizlazi iz rezultata tri tvrtke koje su ostvarile dobit od 123,25 milijuna denara i dvije tvrtke koje su ostvarile gubitak od 22,71 milijun denara. Gubitak u iznosu od 125,91 milijuna denara (2018.: dobit od 269,65 milijuna denara) ostvarila su društva, a koji proizlazi iz rezultata sedam društava koja su ostvarila dobit u iznosu od 308,03 milijuna denara i četiri društva koja su ostvarila gubitak

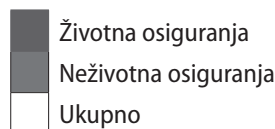
od 433,94 milijuna denara. Razlozi za ovaj rezultat jednokratnog su učinka u svrhu poboljšanja financijske stabilnosti, a taj učinak proizlazi uglavnom iz dviju tvrtki u kojima su se odvijala preuzimanja, a koja su prije preuzimanja bila pod intenzivnim nadzornim mjerama, od kojih su najrelevantnije podcijenjene tehničke rezerve i precijenjena ulaganja u nekretnine. Preuzimanjem su novi vlasnici poduzeli korake za pridržavanje izrečenim mjerama, poput povećanja tehničkih rezervi i prilagođavanja vrijednosti nekretnina u skladu s izmijenjenim pravilima. Razboritom primjenom pravila, ova su se osiguravajuća društva suočila s gubitkom, a istodobno su se dokapitalizirala, ojačavši tako kapitalnu poziciju uzrokovanu nastalim gubitkom. Nastali gubici nadopunjeni su kapitalom, čime su novi vlasnici pokazali ozbiljan interes za posjedovanje zdravih osiguravajućih društava.

Grafikon br. 3: Financijski rezultat poslovanja osiguravajućih društava (milijuni denara)

Izvor: ASO

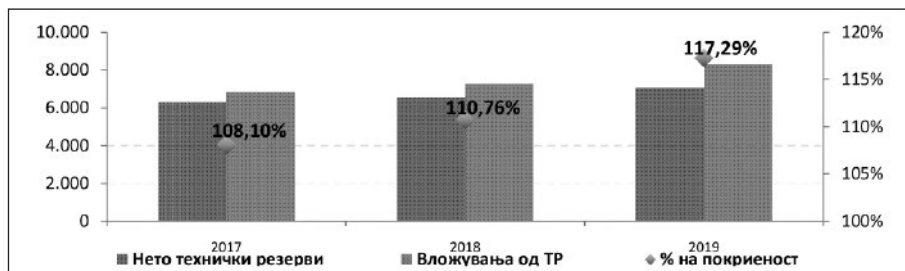
Legenda tablice:

Ukupna ulaganja osiguravajućih društava, koja proizlaze iz ulaganja koja pokrivaju tehničke rezerve, matematičke rezerve i kapital, na kraju 2019. godine iznosila su 18,18 milijardi denara, odnosno bilježe rast od 10,93% (2018.: 16,39 milijardi denara).

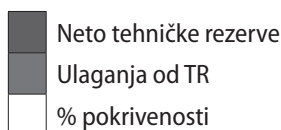
Ulaganja u sredstva koja pokrivaju tehničke rezerve društava za neživotno osiguranje na kraju 2019. godine iznosila su 8,29 milijardi denara i pokrivala su 117,29% (2018.: 110,76%) od ukupnih neto tehničkih rezervi. Sredstva koja pokrivaju tehničke rezerve društava za neživotno osiguranje plasirana su u vrijednosne papire koje je izdala Republika Sjeverna Makedonija (47,94%), bankovne depozite (40,32%), udjele u investicijskim fondovima (9,17%) i u dionice (2,57%).

Grafikon br. 4: Pokrivenost neto tehničkih rezervi kod društava za neživotno osiguranje (milijun denara; desna os - postoci)

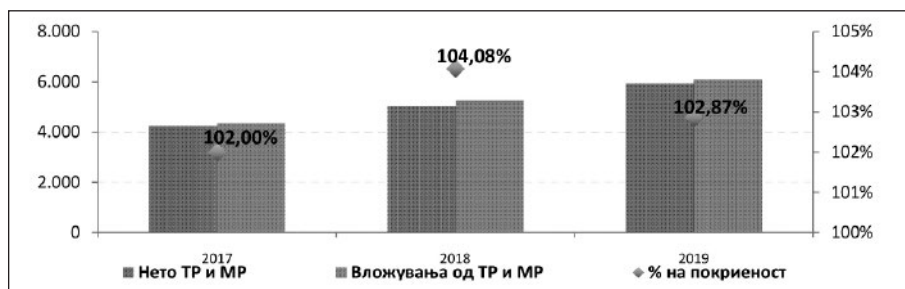
Izvor: ASO

Legenda tablice:

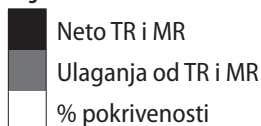
U društvima koja posluju u segmentu životnih osiguranja, ulaganja sredstava iz tehničkih rezervi i matematičke rezerve iznosila su 6,10 milijardi denara i pokrivaju neto tehničke rezerve od 102,87% (2018.: 104,08%). Društva za životno osiguranje plasiraju većinu imovine koja pokriva matematičku rezervu u državne vrijednosne papire koje je izdala Republika Sjeverna Makedonija (74,77%), bankovne depozite (23,84%), investicijske fondove (0,64%) i u drugim finansijskim instrumentima (0,75%).

Grafikon br. 5: Pokrivenost neto tehničkih rezervi kod društava za životno osiguranje (milijun denara; desna os - postoci)

Izvor: ASO

Legenda tablice:

2019. godine, u dijelu zaštite interesa osiguranika, Agenciji za nadzor osiguranja podneseno je 96 pritužbi, što je smanjenje od 0,06% u odnosu na 2018. godinu. Većina ili 38,54% pritužbi spadaju u dio autoodgovornosti.

Kao rezultat pandemije COVID-19, u prvoj polovici 2020. zabilježen je značajan pad prodaje nekih proizvoda osiguranja, prvenstveno zelenih karata - dodatnog osiguranja od automobilske odgovornosti koje pokriva rizike uporabe motornog vozila u inozemstvu (36, 4% niža bruto premija i 41,4% manji broj sklopljenih polica), kao i pad putničkog osiguranja (59,2% smanjenje premije i 66,1% smanjenje broja sklopljenih polica). S druge strane, zabilježen je porast dobrovoljnog zdravstvenog osiguranja za 22%, osiguranja imovine - 20,5%, kao i osiguranja od finansijskih gubitaka - 255% (temeljni podatak je vrlo nizak iznos). Rast tradicionalnih proizvoda životnog osiguranja koji pokrivaju rizik od smrti i doživljenja (tzv. mješovito životno osiguranje) značajno je smanjen, tj. analizirano kroz broj novozaključenih polica možemo čak slobodno zaključiti da opada, no s druge strane, snažan je rast životnih osiguranja u svezi s udjelima u investicijskim fondovima gdje osiguranik preuzima rizik ulaganja, kao i takozvano osiguranje rizika koje pokriva samo rizik od smrti, a koja se najčešće nude „u paketu“ s kreditnim proizvodima banaka. Izbijanjem pandemije virusa COVID-19, Agencija za nadzor osiguranja, kao i druge institucije, poduzela je niz mjera i aktivnosti za reorganizaciju poslovanja i smanjenje negativnih učinaka novonastale situacije na funkcioniranje tržišta. U okviru svojih nadležnosti, Agencija je donijela izmjene nekoliko pravilnika koji se odnose na prudentna pravila i finansijsko izvještavanje osiguravajućih društava, kojima se omogućilo da, u određenom prijelaznom razdoblju, osiguravajuća društva budu oslobođena obveze izdvajanja posebnih rezervi za neplaćena potraživanja na osnovi premija, kao i mogućnost da u ovom razdoblju smatraju dospjela potraživanja prihvatljivom imovinom koja pokriva tehničke rezerve. Agencija je potom odgodila rokove za podnošenje izvještaja; odgodila je planirane terenske nadzore; odgodila je pokrenute prekršajne postupke; odgodila je planirane cikluse obrazovanja i ispite za brokere i agente osiguranja; uspostavila je elektronički način komunikacije sa subjektima nadzora i s drugim stranama; sve kako bi se subjektima omogućilo lakše suočavanje s krizom i održavanje kontinuiteta u poslovanju. Smatram da je nadolazeće razdoblje vrlo važno za makedonsko tržište osiguranja. S jedne strane, pružatelji usluga i posrednici u osiguranju suočavaju se sa zahtjevima stanovništva i pravnih osoba za povećanje ponude osiguranja uključivanjem više rizika, smanjenjem iznimaka u općim i posebnim uvjetima osiguranja, povećanjem osiguranih iznosa te sve to po poštenim premijama. S druge strane, procesi europske integracije sve više skraćuju vremensko razdoblje u kojem moramo uspostaviti regulativu o osiguranju i institucionalne kapacitete kompatibilne s državama članicama EU. Iskreno se nadam da ćemo uz dobru organizaciju i pravilno postavljanje prioriteta uspjeti odgovoriti izazovima na najbolji mogući način.

*Dr. Krste Šajnoski, predsjednik Vijeća stručnjaka
Agencija za nadzor osiguranja, Republika Sjeverna Makedonija*